

УДК 262.12(477) “1892/1984”

Світлана Штука

МИТРОПОЛИТ ЙОСИФ СЛІПІЙ В НАЦІОНАЛЬНО-ДУХОВНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ (1892–1984 РР.)

У статті розглянуто період життя та діяльності Й. Сліпого. Головну увагу приділено змісту, формам і напрямкам цієї діяльності. Висвітлено процес поневірянь та духовних поглядів Митрополита. З'ясовано роль його діяльності у процесі підвищення національної свідомості українського народу. Проаналізовано наукову спадщину Й. Сліпого та оцінено його внесок у розвиток вітчизняної та зарубіжної богословської науки. Стаття буде корисна широкому колу читачів, насамперед викладачам, аспірантам, студентам, всім, хто цікавиться проблемами української церкви.

Ключові слова: Митрополит, Йосиф Сліпий, наукова діяльність, Наукове Товариство імені Тараса Шевченка, національне відродження.

Духовність – невід’ємна складова державотворчого процесу. Саме церква як інституція духовна та, водночас, суспільна має особливі засоби впливу на особистість в напрямку виховання нової системи морально-етнічних цінностей та переконань, які необхідно засвоїти громадянину кожної держави. Особливо важливим завданням сьогодення є пошук шляхів для утвердження місця Української Греко-Католицької Церкви у невідворотному та історично об’єктивному русі до об’єднання українських християн, що сприяло б не тільки подоланню міжконфесійної напруги, а й виступило б могутнім чинником у процесі національної самоідентифікації.

Тисячолітня історія Української держави та Української церкви переконливо свідчить, що християнство перетворилось у структурний елемент світобачення та світосприйняття нашого народу і є однією з найістотніших рис національного світогляду.

Вагомий внесок у розбудову та становлення української церкви, як інституції духовної, зробив Йосиф Сліпий (1892–1984). Наукова думка впродовж тривалого часу обґрунтовує потенціал вивчення місця і ролі Йосифа Сліпого у національно-духовному житті України, його вплив на розвиток культури, освіти, науки й пробудження свідомості українського народу, усвідомлення ним своєї національної єдності та розбудови власної держави. Зауважимо, що значна кількість різноманітного, змістовного та доступного документального матеріалу дозволяє вдатися до поглибленого розгляду творчої спадщини та багатозначної діяльності митрополита Йосифа Сліпого у досліджуваний період.

Над висвітленням постаті Йосифа Сліпого та його ролі в національно-духовному житті українського народу працювало чимало дослідників. Один із них Іван Хома – колишній секретар Й. Сліпого. Його праця “Патріарх Йосиф” [21] – це нарис життя та діяльності Патріарха Йосифа Сліпого (1892–1984), глави ГКЦ в 1944–1984 роках. Науковець, богослов та свідомий патріот, його урядування припало на час переслідування церкви атеїстичною комуністичною владою. Це, та багато інших аспектів було висвітлено на сторінках його праці. Варто також звернути увагу на дослідження Ярослава Пелікана “Ісповідник віри між Сходом і Заходом: Портрет українського кардинала Йосифа Сліпого” [18].

Питанням життя та діяльності митрополита Йосифа Сліпого займалася Надія Опалко. Слід відзначити її працю “Хресний шлях Йосифа Сліпого” [17], багату на фактичний матеріал.

Не менш вагомими статті у матеріалах періодичних видань. У 2002 році журнал “Пам’ять століть” (№ 6) – спеціально присвячено постаті Йосифа Сліпого. Значну частку досліджуваних матеріалів становлять публікації періодичних видань та преси. Вагомий

вклад у вивчення життя і діяльності Йосифа Сліпого зробили такі науковці: М. Бармак “Йосиф Сліпий – шлях богослова, науковця, педагога” [1], Е. Бистрицька “Йосиф Сліпий – організатор богословської науки в Україні” [2], Л. Бойцун “Патріарх Йосиф Сліпий як ісповідник ідеї національної церкви” [4], Б. Боцюрків “Українська Греко-Католицька церква в катакомбах” [5], Ю. Волошин “Ліквідація української Греко-Католицької церкви” [6], А. Денисенко “Національні мотиви в творчій спадщині Йосифа Сліпого” [11], О. Мишанич “Наукова діяльність митрополита Йосифа Сліпого на засланні” [16], В. Сергійчук “Йосиф Сліпий в роки Другої світової війни” [19], М. Шот “Подвижник духу і віри” [22]. У своїх статтях вони описали становлення Митрополита ГКЦ, його внесок у розбудову освіти і культури.

У 2011 році Тернопільський державний обласний архів презентував виставку, присвячену Йосифу Сліпому, а згодом відкритий фонд № 222, Йосифа Сліпого, де зібрані відомості про митрополита, його листування із рідними та духовенством.

Йосиф Сліпий (справжнє прізвище Коберницький-Дичковський) народився 17 лютого 1892 р. в селі Заздрість, Теревовельського повіту в багатодітній родині. Батько – Іван Семенович Коберницький (1848–1930), мати – Анастасія Романівна (1850–1924), із роду Дичковських. Сім'я Івана та Анастасії була численна, – мала 8 дітей. Сліпий згодом напише у своєму заповіті: “Народився я у хліборобській, глибоко віруючій, родині” [11, с. 52].

Дитинство для кожної людини – це час безтурботності, який проходить так швидко та залишає спогади на усе життя. Не виключенням є дитинство визначного діяча, мислителя, пастиря Греко-Католицької церкви – Йосифа Сліпого. У 1898 – 1899 рр. Сліпий пішов до школи. “Школа була через дорогу від нашої хати і недалеко було ходити та й навіть було чути дзвінок і біг я чим скоріше з дому до школи. Учителька вирізнявала мене з-поміж усіх дітей, задля моїх поступів в науці” [20, с. 3]. Після закінчення навчання в Заздрості Йосиф Сліпий перейшов на навчання до Вишнівчика (поблизу Зарваниці) в 1901 чи 1902 роках. Там, недалеко від церкви і школи жила рідна сестра Розалія Гриневич. У Вишнівчику його прийняли до четвертого класу, який навчав вчитель Іван Слободяник з Заздрості [20, с. 6]. Він додатково давав йому приватні уроки з німецької мови, щоб поглибити знання. Це саме завдяки йому Йосиф читав “Кобзаря” і вчив вірші Шевченка. Ще навчаючись у школі, Сліпий проявив свої здібності та бажання до вивчення іноземних мов. У 1902–1903 навчальному році Сліпий закінчив четвертий народний клас австрійського типу з дуже добрими оцінками і вернувся з Вишнівчика до рідного села Заздрості. Незабаром батько відвіз його до Тернополя, де він складав вступні іспити до гімназії. Управителем української гімназії був Омелян Калитовський. Закінчивши гімназію, юний Й. Сліпий роздумував над продовженням навчання.

У 1911 р. Й. Сліпий, склавши успішно іспити, вступає до Львівської духовної семінарії. В духовній семінарії на науковий рівень зверталось мало уваги, тому Йосиф займався науками самостійно. Згодом митрополит Андрей Шептицький відправив юного семінариста на навчання до університету в Інсбруці (Австрія), тут з'явилося більше можливості вчитися [20, с. 7]. У квітні 1916 року він захистив докторську дисертацію на тему “Поняття про вічне життя у Євангелії святого Івана”.

Повернувшись до Львова, 30 вересня 1917 року в монастирі Й. Сліпого було висвячено. Вже будучи молодим священником, приділяв велику увагу до душпастирської праці.

У період 1920–1921 рр. Й. Сліпий навчається у Римі. Після захисту докторської роботи у Григоріанському Університеті у кінці червня 1922 року Й. Сліпий залишає Рим, їде до Львова. Розпочалася Перша світова війна, на західноукраїнські землі вона привела більшовицьку окупацію, масові переслідування духовенства.

В таких умовах розпочалася пастирська діяльність Й. Сліпого. Ці обставини змусили згуртуватися ГКЦ і розпочати боротьбу із духовною кризою українців. Як наслідок, релігійний діяч став організатором Богословського наукового товариства (1922), з 1926 р. був його незмінним головою [8, с. 25]. Написав для нього статут і згуртував навколо себе науковців. Був засновником та редактором кварталника “Богословіє” з 1923 р. Під його

керівництвом вийшло 29 томів “Богословія” та 45 наукових праць окремих видань. Однак справжньою науковою лабораторією повинен був стати університет. Але польський уряд не спішив вирішувати це питання. Лише після укладання конкордату між Польщею і Апостольським престолом у 1925 році для ГКЦ виникли сприятливі умови для організації Богословської Академії у місті Львові [19, с. 33]. В перші повоєнні роки ректором семінарії був Тит Галуцинський.

Отримавши блискучу освіту, Сліпий, як ніхто інший розумів необхідність відкриття вищого учбового закладу. 28 лютого 1928 року митрополит А. Шептицький призначив Й. Сліпого на посаду ректора Академії [2, с. 70]. Отець із всією енергійністю взявся за налагодження навчального процесу. Ректор вимагав від кожного викладача написати свій підручник, за яким мало проводитись викладання.

Урочисте відкриття Богословської Академії відбулося 6 жовтня 1929 р. Задум і фінансування належали митрополиту Андреєві, а реалізація – отцю Йосифові. Утримання семінарії на рік складало 360 тисяч золотих. Один день утримання коштував 1 тисячу (1 тисячу золотих – коштував 1 морг поля) [8, с. 26]. Приділялася велика увага духовному життю семінаристів, їх науковому та культурному розвитку. Було організовано “Читальню студентів богослов” і імені Маркіяна Шашкевича”, духовий оркестр, різні братства.

За наукові заслуги і активність у розбудові культурно-національного і релігійного життя в 1930 р. Й. Сліпого обрано дійсним членом Наукового товариства імені Тараса Шевченка, Надана можливість здійснити низку наукових подорожей по Західній Європі й до Святої Землі. Й. Сліпий брав активну участь в унійних конгресах у Велеграді, Празі й Пінську [22], організував унійний з’їзд у Львові 1936 року.

Восени 1939 року розпочалася перша радянська окупація Західної України і територія Галичини опинилася в епіцентрі бойових змагань між воюючими сторонами. У вересні бойовими снарядами було зруйновано будівлі Духовної семінарії та сусідні споруди. Через деякий час Богословська академія була закрита, студентів і викладачів розігнано [1, с. 324]. Так, духовне і педагогічне надбання за короткий період перетворилося у згарище та руїну, а праця Й. Сліпого на педагогічній ниві перервалася.

У вересні 1939 року Митрополит Андрей звернувся до Папи Пія XII з проханням затвердити ректора Львівської Богословської Академії отця Йосифа Сліпого на архієпископа. 25 листопада 1939 року в Римі було схвалено пропозицію Андрея Шептицького. Після того Митрополит Андрей закликав до себе тодішнього кафедрального священика Романа Лободина і доручив йому приготувати все необхідне до архієрейських свячень, що мали відбутися в митрополичій каплиці [19, с. 25].

Крім цього, владика Й. Сліпий тоді мав перед собою ще одне завдання: оскільки 9 жовтня 1939 року Митрополит Андрей призначив його екзархом для Східної України, то зрозуміло він цікавився релігійним життям за Збручем [19, с. 25]. З приводу становища церкви у цьому регіоні Й. Сліпий писав, що вона переживає не найкращі часи і має “зачинені уста”. По містах, на вулицях священиків зовсім не видно. Як зазначав митрополит, в самому Києві є чинних дві церкви, на Байковій кладовищі й на Подолі. Саме про це він наголошуватиме на Архієрейському соборі 1941 року [19, с. 29].

Йосиф Сліпий вів активну державотворчу діяльність. 30 червня він взяв участь у народних зборах у Львові, на яких гостро стояло питання про відновлення Української держави. З приходом німецьких військ, які виступили проти акту відновлення держави, Йосиф Сліпий продовжував регулярно працювати у Національній раді.

Оскільки Й. Сліпий не міг стояти осторонь подій, які відбуваються на його очах, він намагався помирити Бандеру і Мельника. Влітку 1942 року здійснив поїздку до Берліна, де зустрічався з Андрієм Мельником та Павлом Скоропадським [19, с. 29].

Після дворічної перерви Йосиф Сліпий восени 1941 року відкриває виклади в Богословській Академії. Переборовши всілякі матеріальні труднощі, він зумів знову підібрати кваліфікований викладацький склад. Під кінець гітлерівської окупації студентів у Богословській академії на всіх курсах нараховувалося близько 70 осіб.

Станом на 1943 рік разом із Мукачівською і Пряшівською єпархіями ГКЦ мала у своєму розпорядку 4488 церков, 203 монастирі, богословську академію, 5 духовних семінарій, 2987 священиків, 1610 ченців та черниць, 540 богословів, 35 видавництв [14, с. 451]. Церква, яка володіла таким майном і ресурсами не могла не зацікавити провладні кола.

Йосиф Сліпий намагався відвідувати парафії у різних куточках Західної України, щоб підтримати священнослужителів у цей нелегкий час. У 1943 році він протягом двох тижнів перебував на Лемківщині, де вивчав становище Греко-Католицької церкви [19, с. 31].

У 1944 році розпочався другий прихід радянських військ. Уповноважений у справах релігії викликав до себе митрополита, та оскільки той не міг прийти, відправлено Йосифа Сліпого. Більшовики знали докладно, що діялося у Львові під час гітлерівської окупації, бо залишали в місті багато своїх розвідників, від найвищих урядників до рядовиків. У листопаді 1944 року Митрополит, посилаючись на авторитет і думку покійного Андрея Шептицького висловив почуття “радості і вдячності визволителям”, а також сподівався на можливість продовження церковної діяльності у Радянському Союзі [14, с. 453].

У грудні 1944 року греко-католицька делегація у складі архимандрита К. Шептицького, каноніка Г. Костельника, радника митрополічної консисторії І. Котова зустрічалася із високопосадовцями у Москві, які стверджували, що у Радянському Союзі толерується релігія, тому Церква, якщо її діяльність не суперечить радянському законодавству, може й надалі функціонувати. Львівська делегація була принята Головою ради у справах релігій при раднаркомі СРСР І. Полянським. На доказ своєї лояльності представники ГКЦ передали 100 тисяч карбованців у фонд Червоного Хреста [14, с. 453]. Очевидно, цим самим провідники ГКЦ і хотіли засвідчити лояльність до влади, і водночас усе ще мали надію, що вона дасть можливість існувати церкві, яка підтримала червону армію [19, с. 34].

Важливим аргументом, що мав приголомшливий результат, була стаття у газеті “Вільна Україна” 8 квітня 1945 року В. Росовича (псевдонім письменника-публіциста Я. Галана) “З хрестом чи ножем”. Вона містила невеличкий екскурс в історію утвердження унії на західноукраїнських землях, піддавала різкій критиці митрополита А. Шептицького, дорікала церкві “у зраді народу, злочинах, убивствах”, закликала українців зректися уніатської церкви і повернутися “до віри предків – православ’я” [1, с. 328]. Греко-католицьке духовенство на чолі з митрополитом Сліпим не встигло відреагувати на статтю, адже у ніч з 11 на 12 квітня 1945 року органи НКВС заарештували у Львові Й. Сліпого, єпископа М. Будку та М. Чарнецького, у Станіславі – єпископа Г. Хомишина [3, с. 247].

28 травня 1945 року у Львові було створено “ініціативну групу” на чолі з доктором філософії, протоієреєм Гавриїлом Костельником щодо розпуску ГКЦ. Як наслідок, 8 березня 1946 року о 10 годині 30 хвилин урочистим богослужінням у храмі святого Юра був відкритий собор. Протягом трьох днів обговорювалося становище ГКЦ та можливості ліквідації [14, с. 456]. Львів’яни довідалися про “саморозпуск” Греко-Католицької церкви з виступів і звернень владик та Костельника. Керуючись принципом самозбереження, церква перевела свою діяльність у новий стан – підпільний, або, названий за аналогією із раннім християнством, – катакомбний. Більшість священиків, незважаючи на загрозу репресій, не погодилася перейти у православ’я. Більшість священиків і ченців – 2682 (70,9 %) із їх загальної кількості (3783) – не підписали зобов’язання про власне “навернення” у православ’я. Тільки меншість – 1101 (29 %) – підписала ухвалу Львівського собору. Особливу стійкість виявили ченці, жоден з яких не перейшов у православ’я [19, с. 33]. Й. Сліпий, який був на митрополічному престолі лише п’ять місяців, був засуджений. З арештом розпочався новий етап не лише в біографії Митрополита Сліпого, але й у житті Церкви. У 1944 р. – він офіційно став Митрополитом Галицьким і очолив Церкву. Слід розрізняти декілька етапів засудження Йосифа Сліпого. Спершу його засудили на 8 років, саме слідство тривало майже рік. На заарештованих оформили одну кримінальну справу, яка обіймала близько 3 тисяч сторінок [8, с. 32]. Медична довідка констатувала у Й. Сліпого проблеми із здоров’ям, малокрів’я та непридатність до фізичної праці [7, арк. 298].

У повному фізичному виснаженні його перевезли у табір до Потьми в Мордовії. У 1950 р. його відправили до табірному пункту інвалідів частини, незважаючи на те, що у нього була висока температура, все таки викликали до Києва [21, с. 29].

У 1953 році завершився перший термін його ув'язнення, і в цей же рік помер Й. Сталін. Й. Сліпий зустрічався із високопосадовцями Москви, і першим завданням для нього було те, щоб він написав коротку історію Греко-Католицької Церкви у Радянському Союзі.

Він не встиг написати всієї історії, тому що у 1958 році його знову арештували (до влади прийшов М. Хрущов, змінилася політика), рукописи конфіскували. Було призначено комісію, яка винесла вирок, що праця містить націоналістичні елементи, має буржуазно-націоналістичний антирадянський характер, Й. Сліпий цитує твори людей, які є “націоналістами”: Грушевського, Шептицького [7, арк. 298].

Першими, хто офіційно звернувся на захист Митрополита Йосифа Сліпого, була група французьких науковців. У 1960-х роках, під час так званої “холодної війни” між Радянським Союзом і Америкою, Папа Іван XXIII своїм авторитетом намагався втрутитися в ці події і примирити обидві сторони.

У грудні 1962 року – на початку 1963 року було прийнято рішення звільнення Йосифа Сліпого та його переїзд до Риму на II Ватиканський Собор. Спершу митрополита привезли до Москви, відгодували, щоб він краще виглядав, а потім відправили до Риму. Митрополитові вдалося ще в Москві, у готелі, висвятити священника Василя Величковського на єпископа.

Настирливі спроби досягнути Патріархального устрою розпочалися близько 1969 року, коли вже почали офіційно говорити про потребу цього статусу з одного боку, а з іншого – Синод єпископів ГКЦ і Йосиф Сліпий написали кілька звернень до Папи Павла VI з проханням надати ГКЦ статус Патріархату [2, с. 70]. У 1970 році до Йосифа Сліпого звертаються з Конгрегації у справах віри щодо можливості вшанування православного святого Григорія Палами у Католицькій Церкві, й він дає позитивну відповідь.

У 1975 році отець Іван Гриньох на Літургії вперше назвав тоді вже Верховного Архієпископа Йосифа Сліпого Патріархом ГКЦ. Звичайно, що як тоді, так і сьогодні, цей статус не є визнаний за ГКЦ, хоча від 1975 року Йосиф Сліпий підписує документи як Патріарх і кардинал. Слід також згадати, що його піднесли до гідності кардинала в 1965 році. Йосиф Сліпий вважав, що необхідно жити патріархальною гідністю, щоб вона була визнана Римом і іншими Церквами [4, с. 11]. Він застосовує не церковно-правовий, а історичний аргумент, що Церква спочатку мусить дозріти як структура до Патріархальної гідності, почати вважати себе Церквою Патріархальною, відтак інші визнають її Патріархат.

Йосиф Сліпий жив надією, що за кордоном утримається те, що руйнується на батьківщині [16]. Незадовго до смерті, у червні 1984 р., у місті Генк (Бельгія) Йосиф Сліпий заснував добротинне Товариство Святої Софії, яке через свій патріотичний фонд займається вдосконаленням спеціалістів з України, фінансує культурні та медичні програми для українців [11]. Це засвідчує про його щирю любов до України, бажання допомогти українцям, незалежно від місця їх проживання.

Протягом всієї діяльності за кордоном Йосиф Сліпий активно підтримував розвиток української науки і мистецтва. За його сприяння був виданий 200-томник наукових праць про українську церкву і народ – для українців зарубіжжя, а частину тиражу було відкладено для України, для її майбутньої незалежності, в яку свято вірив кардинал [9]. Патріарх Йосиф, перебуваючи далеко від своєї Батьківщини, завжди відчував духовну єдність зі своїм народом, називаючи себе його сином.

Йосиф Сліпий помер 7 вересня 1984 року. У Ватикані оголосили 40-денний траур. Попрощатися з покійним патріархом прийшов папа Іван Павло II, який високо цінував Блаженнішого, а після смерті порівняв його мученицьке життя з Христовими муками. 13 вересня відбувся похорон глави ГКЦ. Його очолив Мирослав Іван Любачівський з чотирнадцятьма греко-католицькими єпископами і п'ятдесятьма священниками при співучасті більше тисячі українських вірних із різних кінців світу, які вшановували свого Верховного

духовного наставника, про якого владика Любачівський у своїй промові висловився як про “скелю, на якій збудовано героїчну церкву”.

Твори й діяльність Сліпого сприяли духовній консолідації нації, його ідеї ввійшли у свідомість інтелектуальної еліти. Під його керівництвом духовництво активно працювало в галузі розвитку українського шкільництва, науки, архітектури та інших напрямів культури. Продовжуючи започатковану Йосифом Сліпим традицію, його вихованці й послідовники, хоч би куди закидала їх доля, завжди сприяли розвитку науки і культури, пробудженню національної свідомості та визвольним змаганням тих народів, серед яких жили й працювали.

Ім'я Йосифа Сліпого згадується в усіх підручниках, нарисах, багатьох дослідженнях з громадської та церковної історії України. Постійні поїздки по світу, листування, спілкування з українцями за кордоном давали йому сили на невтомній ниві релігійних і наукових звершень. Україна і український народ мали пишатися таким сином, який любив свою землю, цінував її і шанував попри усі випробування, які довелося йому пережити. І у глибокій старості він ще довго згадував про своє село, рідних та близьких, своїх наставників та учнів. У праці “Заповіт” Йосиф Сліпий звертається до народів, націй, шанувати один одного, поважати. Заслуга митрополита Йосифа полягала у його вмінні та таланті дбати про усе рідне. Тож, український народе, нехай тебе переповнює гордість за свого славного сина.

Список використаних джерел

1. Бармак М. Йосиф Сліпий – шлях богослова, науковця, педагога / М. Бармак // Наукові записки ТДПУ. – Тернопіль, 1998. – Вип. 7. – С. 318–337. – (Історія. Вип. 7).
2. Бистрицька Е. Йосиф Сліпий – організатор богословської науки в Україні / Е. Бистрицька // Пам'ять століть. – 2002. – № 6. – С. 69–74.
3. Бистрицька Е. Проблеми міжконфесійного порозуміння в теоретичній спадщині Йосифа Сліпого // Україна на шляху до незалежності і демократії. – Тернопіль, 1996. – С. 246–249.
4. Бойчун Л. Патріарх Йосиф Сліпий як ісповідник ідеї національної церкви // Ідея національної церкви в Україні. – Тернопіль, 1996. – С. 10–13.
5. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька церква в катакомбах (1946–1989) // Ковчег. Збірник статей з церковної історії. – Львів. – 1993. – № 1. – С. 138–129.
6. Волошин Ю. В. Ліквідація української Греко-Католицької Церкви / Ю. В. Волошин // Визвольний шлях. – 1996. – № 3. – С. 335–349.
7. Галузевий державний архів СБУ (далі ГДАСБУ). – Дело № 148372. – Спр. 68069. – ФП. – Том 7. – Арк. 298.
8. Глібчук П. Патріарх Йосиф Сліпий. Через терни випробувань до зірок небесної слави. – Тернопіль, 2002. – 131 с.
9. Грабер Ф. Зустріч з митрополитом Сліпим у Сибірі / Ф. Грабер // Русалка Дністрова. – 1997. – Ч. 3. – С. 2.
10. Державний архів Тернопільської області (далі – ДАТО). – Ф. 222. – Оп. 8. – Спр. 1–4. – Арк. 3–17.
11. Денисенко А. Національні мотиви у творчій спадщині Й. Сліпого / А. Денисенко // Пам'ять століть. – 2002. – № 6. – С. 52–59.
12. Денисенко А. Публіцистика в проповідницькій діяльності Йосифа Сліпого / А. Денисенко // Пам'ять століть. – 2002. – № 6. – С. 15–30.
13. Заповіт Блаженнішого Патріарха Йосифа Сліпого // Людина і світ. – 1992. – № 11–12. – С. 4–8; 1993. – № 1. – С. 22–27.
14. Історія релігії в Україні в 10-ти томах. Т-4. Католицизм. // За ред. П. Яроцького. – К., 2001. – 598 с.
15. Ленчик В. Визначні постаті Української церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріарх Йосиф Сліпий. – Львів: Свічачо, 2001. – 605 с.
16. Мишанич О. Наукова діяльність митрополита Йосифа Сліпого на засланні / О. Мишанич // Пам'ять століть. – 2002. – № 6. – С. 39–47.
17. Опалко Н. Хресний шлях Йосифа Сліпого. – Т., 2002. – 48 с.
18. Пелікан Я. Ісповідник віри між Сходом і Заходом. – Київ: “Варта”, 1994. – С. 154.
19. Сергійчук В. Йосиф Сліпий в роки Другої світової війни / В. Сергійчук // Пам'ять століть. – 2002. – № 6. – С. 20–38.
20. Хома І. Патріарх Йосиф. Вид. 2-е, перероблене і доповнене. – Львів: Видавництво “Дон Боско”, 2009. – 172 с.
21. Хома І. Патріарх Йосиф Сліпий. Молодість, покликання, студії. (Рукопис). – С. 3–15.
22. Шот М. Подвижник духу і віри // Урядовий кур'єр. – 2002. – 11 трав. – С. 8.

Светлана Штука

МИТРОПОЛИТ ИОСИФ СЛИПЫЙ В НАЦИОНАЛЬНО-ДУХОВНОЙ ЖИЗНИ УКРАИНЫ (1892–1984 ГГ.)

В статье рассматривается период жизни и деятельности И. Слипого. Основное внимание уделено содержанию, формам и направлениям этой деятельности. Анализируется процесс скитаний и духовных взглядов Митрополита. Освещается роль его деятельности в процессе повышения национального сознания украинского народа. Показано научное наследие И. Слипого и оценивается его вклад в развитие отечественной и зарубежной богословской науки. Статья будет полезна широкому кругу читателей, прежде всего преподавателям, аспирантам, студентам, всем интересующимся проблемами украинской церкви.

Ключевые слова: Митрополит, Иосиф Слипый, научная деятельность, Научное Общество имени Тараса Шевченко, национальное возрождение.

Svitlana Shtuka

**METROPOLITAN YOSYPH SLIPYY IN NATIONAL SPIRITUAL LIFE OF UKRAINE
(1892–1984 YEARS)**

The article deals with the period of life and activity of Y. Slipyy. The main attention is paid to the contents, forms and areas of activity. The process of wandering and spiritual views of the Metropolitan. The role of its activities during the rise of national consciousness of the Ukrainian people. Analysis of the scientific legacy of Y. Slipyy and assessed its contribution to the development of domestic and foreign theological science. Article will be useful to readers, especially teachers, graduate students, everyone who is interested in the Ukrainian church.

Key words: Metropolitan, Yosyph Slipyy, scientific research, Scientific Society of Taras Shevchenko, the national revival.